

РАД ОПШТЕГ СЕМИНАРА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ
У ПЕРИОДУ ОД ПОЧЕТКА ЗИМСКОГ СЕМЕСТРА 1992. ГОДИНЕ
ДО КРАЈА КАЛЕНДАРСКЕ 1993. ГОДИНЕ

Почетком зимског семестра 1992. године изабрана је нова Управа Општег семинара у следећем саставу: проф. др Данило Баста (управник Општег семинара), проф. др Драгољуб Поповић, проф. др Зоран Томић, доц. др Љиљана Радуловић, доц. др Драгор Хибер, доц. др Александра Јовановић, доц. др Милан Пауновић и асист. мр Милена Полојац (секретар Општег семинара), при чему се водило рачуна о заступљености свих катедара.

Термин резервисан за рад Семинара у протеклом периоду био је уторак, 19 сати у Сали за седнице.

Иако је у почетку било забринутости за опстанак ове традиционалне и угледне инситуције Правног факултета, с обзиром на кашњење у пријављивању тема као и због објективних друштвених околности, ипак се показало да позитиван дух и виталност ове трибине наставника, студената и свих заинтересованих нису били доведени у питање. Почевши од 17. новембра 1992. године, када је одржан први састанак, па до краја календарске 1993. године одржано је низ предавања, промоција књига, разговора о законским пројектима са разноликом и актуелном тематиком у најбољем духу и традицији ове институције.

Прво предавање на тему "Теорија хаоса и правна теорија - о извесности у праву" одржао је доцент Правног факултета у Београду др Драган М. Митровић и указао на модерне правце у правној теорији инсипирисан нарочито идејама великих модерних мислилаца Попера, Витгенштајна и Флузера. Предавач је нарочиту пажњу посветио и наглашавању и осветљавању разлике између појмова извесности и сигурности, што је у разговору након излагања побудило наглашене полемичке расправе.

Следеће предавање 24. новембра одржао је др Јовица Тркуља на тему "Политичке студије Живојина Перића". Чувени професор свестраних интересовања и необичне плодности, својим радовима је обухватио и поље политике. У својих шест расправа, које су настале у периоду од 1901-1907. године, разматра проблеме у развоју парламентаризма у Србији и долази до закључка да су кључна питања схватање улоге уставног владоца и равнотежа врховних органа власти у држави. По суду предавача, низ идеја, дилема и теза проф. Живојина Перића једнако су актуелни у Србији крајем као и почетком XX века.

Предавање др Гаше Кнежевића "Држављанство - инструмент политике или право човека", одржано 8. децембра 1992. године, осветлило је овај важан институт са становишта дилеме која је већ у наслову назначена. Због велике неравномерности у развијености појединих делова света државе се деле на тзв. емиграционе и имиграционе, а држављанство представља битан инструмент политике. Како је у току и процес дезинтеграције односно стварања нових, углавном националних, држава, за шта су наши простори свакако најдрастичнији пример, предавач се залаже за веома либералан

концепт држављанства, опредељујући се да овај важан инструмент политике постане право човека, при чему нарочито има у виду положај држављана бивше југословенске државе.

Састанак Општег семинара, који се одржао 15. децембра 1992. године, непосредно уочи избора у Србији, био је посвећен проблематици изборног права. Захваљујући др Зорану Томићу, који је за ову прилику детаљно и с великом дозом критичности анализирао одредбе изборног закона на предавању са називом "Каква нам је заштита изборног права", Општи семинар је показао да је спреман адекватно теоријски реаговати на актуелна друштвена збивања. Ово предавање биће запамћено по великој посећености, што доказује да у нашој научној и широкој јавности постоји наглашена заинтересованост за научни поглед на актуелни политички тренутак.

Проблем тзв. правне државе или државе владавине права осветлио је проф. др Коста Чавошки у предавању "Елементи владавине права" одржаном 2. марта 1993. године, првом у низу предавања у летњем семестру. Владавина права подразумева ограничење власти правом односно законом, што чини први елемент владавине права, али је поред испуњења захтева за законитишћу неопходно да се води рачуна и о другом елементу - природи односно квалитету закона. Поред општости и недвосмислености закона, његова морална вредност и праведност чине потребан квалитет закона. Увођењем категорија праведности и ваљаности закона као метаправних категорија, отвара се простор природном праву као корективу позитивног права. Ова важна лекција из политичке и правне теорије, која се показује као насушна у нашој друштвеној и политичкој стварности, као и атрактивност предавања, привукла је бројну публику и произвела плодан разговор.

Након низа предавања Општи семинар узприличио је и разговор о књизи др Владимира Водинелића "Грађанско право - уводне теме", 9. марта 1993. године. О књизи су говорили др Сима Аврамовић, др Драгољуб Поповић, др Драгор Хибер и мр Јасминка Хасанбеговић. Све што су уводничари рекли као и остали који су се касније јавили за реч, израз је похвале за задивљујућу систематичност, информативност и стилску дотераност ове књиге. Нарочито је истакнута и вредност тема којима се ово дело бави, а које су због свог уводног карактера као и због интердисциплинарности најчешће остављене по страни или површено обрађиване. Тако је аутор, по општем мишљењу, овом књигом дао велики допринос како својој матичној области - грађанском праву, тако и теорији и историји права (нарочите похвале добила је управо глава под називом "Историјске основе југословенског грађанског права и грађанскоправне науке" која се бави процесом тзв. рецепције римског права).

Др Слободанка Недовић је 16. марта одржала предавање на тему "Изворни либерализам Ф. А. Хајека - један покушај актуелног читања". Ово је био својеврстан омаж овом мислиоцу, јер је предавање одржано у месецу његовог рођења. Не скривајући своју приврженост и одушевљење за идеје либерализма, слободног друштва и владавине права (rule of law) др Слободанка Недовић је својим надахнутим предавањем успела побудити велико интересовање за концепт друштва за који се Хајек залаже, што се видело по живој и полемичној расправи која је након излагања уследила.

Општи семинар је 24. марта организовао разговор о Нацрту закона о предузећима са циљем да се о овом изузетно важном законском пројекту за наш привредни живот и са овог места благовремено чује меродавна стручна и научна реч. У разговору на којем су учествовали др Дејан Поповић, др Гашио Кнежевић, др Драгор Хибер и др Александра Јовановић, преовладавали су критички ставови о овом законском пројекту.

Предавач који увек побуђује нарочиту пажњу је проф. др Михаило Ђурић који је 6. априла 1993. године одржао предавање на тему "Европски нихилизам", указавши на драматичан заокрет који је у европској филозофији наговестио Ниче када је довео у питање сам темељ и основни смисао

традиционалне филозофије - трагање за истином. Нихилизам негира постојање свеобухватне истине која осмишљава људско мишљење и деловање и одустаје од трагања за њом, а филозофији додељује много скромнију улогу од њене традиционалне: да без тежње ка општем помогне унапређивању и обогаћивању појединачног живота.

Уследила је затим једна тема из породичног права. Др Марина Јањић Комар одржала је предавање под називом "Право на асистирану рекреацију" на састанку одржаном 15. априла 1993. године. Вештачко оплођење, како је ова тема познатија у широј јавности, због разних метода редукионе биологије и генетике, од артифицијелне инсеминације, фертилизације *in vitro*, криопрезервирања, трансфера ембриона и др., омогућило је стварање нове праксе у репродукционим односима. Одатле се јавља и потреба за новим законским решењима у овој области, о чему је др Марина Јањић Комар могла изнети многе занимљиве дилеме, с обзиром на то да је и сама члан експертске групе која се бави овим питањима.

Још једно дело, овог пута књига академика проф. Радомира Д. Лукића "Систем филозофије права", представљена је на трибини Општег семинара, 20. априла 1993. године. О овој, по суду проф. Стевана Врачара својеврсној интимној научној исповести, због чега је сматра најличнијим и најзначајнијим његовим делом, говорили су и доц. Радмила Васић и доц. др Драган Митровић. Оно што је недостајало овом састанку свакако је чињеница да аутор књиге на жалост није могао присуствовати и лично представити дело које је научна и шира јавност са задовољством прихватила.

Проф. др Стеван Врачар, који је као ранији управник веома заслужан за углед Општег семинара, овог пута је дао свој допринос предавањем на тему "Исконска идеја правде", које је одржао 27. априла 1993. године. Анализирајући најпре садржину и корен ове темељне и узвишене идеје, која се појављује на целокупном простору људског мишљења и деловања, предавач је нарочиту пажњу посветио вези која постоји између правде и права.

Он дефинише правду као тенденцију изједначавања релевантних правних вредности. Право и правда су уско повезани појмови који се међусобно прожимају; порекло правде је у праву, а правда битно утиче на садржину права.

Последњи састанак у овом семестру, одржан 11. маја 1993. године, био је резервисан за представљање књиге академика Миодрага Јовичића "Државност федералних јединица". Поред аутора, у разговору су учествовали проф. др Павле Николић, проф. др Коста Чавошки, проф. др Драгољуб Поповић и др Слободан Самарцић. Статус федералних јединица у оквиру федерације одликује се извесним степеном самосталности који зависи од конкретног уређења федерације. Федералне јединице имају елементе државности, али нису државе, јер им недостаје сувереност. Сви судионици у разговору се слажу у томе да је сувереност онај кључни појам који представља границу коју федералне јединице не смеју досећи, али се слажу и у томе да је овај појам проблематичан. Проф. др Драгољуб Поповић критиковао је појам државности, који по његовом мишљењу уноси нејасноћу у уставноправну и политичку терминологију и заложиио се да се он избаци из употребе.

Рад Општег семинара у новој академској години почео је предавањем проф. др Обрена Станковића "О имовини и имовинскоправним целинама у грађанском праву" које је одржано 9. новембра 1993. године. У настојању да допринесе разјашњењу многих недоумица које постоје око једне од најважнијих категорија имовинског права, проф. Станковић је темељно подвргао критици класичну или субјективну теорију француских правника Обрија и Роа. Полазећи од основне тезе да је имовина еманација личности, ова теорија имовину схвата као скуп права и обавеза лица, која је јединствена, недељива и неотуђива. Придружујући се првим критичарима ове теорије, великим француским правницима Женију и Планиолу, предавач је указао

на неплодност конструкција и концепција које су резултат чисте спекулације и које уопште не воде рачуна о реалности.

На следећем састанку Општег семинара, одржаном 23. новембра 1993. године, представљена је књига др Драгана Митровића "Теорија хаоса и правна теорија" (Нови Сад, 1993 године) у којој су целовито изражене оне идеје о модерним токовима у правној теорији о којима је аутор књиге у основним цртама говорио на једном од састанака Општег семинара. Књигу су представили проф. др Гордана Вукадиновић из Новог Сада, академик проф. Радомир Лукић и проф. др Владимир Милић. Нарочито свечан тон овој промоцији дало је и присуство спонзора књиге "General Office Bank DD" који је приредио коктел за све присутне.

Проф. др Дејан Поповић одржао је 7. децембра предавање под називом "Пореско право Европске заједнице", упознајући нас најпре у основним цртама са структуром, органима и правним системом Европске заједнице односно Европске уније, како се ова асоцијација назива од 1. новембра 1993. године, да би се нагласио већи степен интеграције држава чланица. Овај процес повезивања и уједначавања се на плану пореског права огледа у пореској хармонизацији која се осигурава правним инструментима у облику правила, директива, одлука, мишљења и препорука. По суду предавача који је изнео у разговору након предавања, наш порески систем показује велики степен неусклађености у односу на изнета позитивна искуства развијених земаља Европске уније.

Циклус састанка у 1993. години завршио је предавањем које је одржао проф. др Коста Чавошки на тему "Идеја природног права", 14. децембра 1993. године. Надовезујући се у извесном смислу на своје претходно предавање одржано на трибини Општег семинара, порф. Чавошки објашњава идеју природног права са становишта познате дихотомије природа - конвенција, односно природно право - позитивно право. Насупрот правном позитивизму, који у вољи законодавца види извор права и правде, према схватању природноправних мислилаца природно право се не ствара већ се открива, оно не наређује него учи. Указујући на историјски развој ове идеје која показује постојаност и виталност, предавачу је нарочито близак римски концепт рационалног утемељења права и правде, у којем нема дуализма између природног и позитивног права, већ је природно право само коректив позитивном праву.

Судећи према броју, квалитету и посећености састанка, управа Општег семинара може констатовати да је досадашњи рад Општег семинара био успешан. Његовом квалитетнијом и још успешнијем раду свакако би допринело благовремено пријављивање тема као и активније учешће млађих колега наставника и сарадника.

мр Милена Полојац